

مجموعه‌ی تخیل جامعه‌شناختی در بستر تاریخ: VI

بازشناسی تحلیلی نظریه‌های
مدرن جامعه‌شناسی
در
مدرن‌نبته‌ی میانی:
بنیان‌گزاران جامعه‌شناسی

۱۷۹۲-۱۹۱۴/۱۹۱۸

ج. ا. تنهایی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

نشر

سرشناسه: تنهایی، حسین ابوالحسن
عنوان و نام پدیدآور: بازشناسی تحلیلی نظریه‌های مدرن جامعه‌شناسی در مدرنیته‌ی میانی:
بنیان‌گزاران جامعه‌شناسی ۱۹۱۴/۱۹۱۸-۱۷۹۲/ح.ا. تنهایی.
مشخصات نشر: تهران: نشر علم، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۴۷۲ ص.
فروست: مجموعه‌ی تحلیل جامعه‌شناختی در بستر تاریخ؛ VI.
شابک: 978-964-224-377-8
یادداشت: کتابخانه به ضرورت زیرنویس.
یادداشت: نمایه
موضوع: جامعه‌شناسی - تاریخ
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹ (اب) / HM ۲۴۵
رده‌بندی دیویی: ۳۰۱/۵۹
شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۱۵۱۹۲

نسخه

بازشناسی تحلیلی نظریه‌های مدرن جامعه‌شناسی در مدرنیته‌ی میانی:

بنیان‌گزاران جامعه‌شناسی

نویسنده: ح. ا. تنهایی

چاپ اول ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۶۵۰ نسخه

لیتوگرافی: اردلان

چاپ: مهارت

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۳۷۷-۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری،

بن‌بست گرانفر، پلاک ۴ تلفن: ۶۶۴۱۲۳۵۸

پیشگفتار

ویژگی‌های عصر مدرنیته‌ی میانی

آن‌چه در پیش روی دارید، بررسی تحلیلی تعداد مهمی از دستگاه‌های نظری است، که در میان سال‌های ۱۷۱۲ تا ۱۹۱۴ پدید آمدند، یعنی از فرجامین سال‌های انقلاب کبیر فرانسه و پایان دوران پادشاهی لویی‌ها در سال ۱۷۹۳، که با اعدام لویی شانزدهم به‌وقوع پیوست، و تا سال‌های رخداد جنگ جهانی اول ادامه یافت. این دوران، که در آن جامعه‌شناسی رسمی آکادمیک، بنیان‌گذاری گردید و رفته‌رفته به یک حرفه‌ی دانشگاهی تبدیل شد، را من در تقسیم‌بندی خود از تاریخ نظری جامعه‌شناسی، و تاریخ عصر مدرنیته، مدرنیته‌ی میانی می‌نامم، و آن را با چند ویژگی تعریف می‌کنم.

نخست آن‌که این دوران، هم نظریه‌پردازان متأخر کلاسیک، مانند کنت و اسپنسر را در خود پروراند، و هم جای‌پای نظریه‌پردازان پیشین کلاسیک دوران مدرنیته‌ی آغازین، مانند منتسکیو و روسو را می‌توان در آن دید. اما بیش از هر چیز، موضوع بحث این دوران را نظریه‌پردازان بنیان‌گذار در نظریه‌های جامعه‌شناسی تشکیل می‌دهند، که در مجموع به‌نظر افرادی چون زایتلین، گیدنز، گوروچ و بلومر، از میان همه، چهار چهره مهم‌تر از دیگران هستند: مارکس، دورکheim، وبر و مید. اگرچه برخی، نیز چون جناتان ترنر، اسپنسر را مهم‌تر از دورکheim، و برخی نیز سیمل را هم‌وزن با وبر می‌دانند.

اما راهبرد من در این دوران، یعنی دیدن دستگاه‌های نظری در بستر تحیل تاریخی جامعه‌شناسی، ناگزیر بررسی مید، که در بستر تاریخی دوران مدرنیته‌ی درگذار آمریکا قرار گرفته است، با وجود این‌که از بنیان‌گزاران جامعه‌شناسی، و به‌ویژه، بنیان‌گذار تفسیرگرایی آمریکایی است، را به کتاب بازشناسی تحلیلی نظریه‌های مدرن در دوران مدرنیته‌ی درگذار، به‌تاخیر می‌اندازد.

دومین ویژگی، اشاره به‌این نکته دارد که بنیان‌گزاران اروپایی، با دو رویکرد یا دو رهیافت معرفت‌شناختی تک‌انگار یا تجمیعی، مانند آگست کنت، هربرت اسپنسر، امیل

دورکهم و مکس وبر، و معرفت‌شناختی چندانکار یا تفریقی، مانند کارل مارکس و جرج سیمل، به تحلیل جامعه پرداختند.

اما همگی، و به عنوان ویژگی سوم، رویکرد مطالعاتی و پژوهشی خود را در سطح کلان دنبال می‌کردند، و به‌مراتب، موضوع اصلی کار خود را بررسی و تحلیل ساختار سیستم می‌دانستند، مارکس سیستم شیوه‌های تولیدی را موضوع کار خود قرار داد، کنت و دورکهم سیستم تقسیم کار را مبنای بررسی جامعه دانستند، اسپنسر سیستم اندامی و طبیعی جامعه را پیش روی قرار داد، سیمل سیستم اشکال یا صورت‌های اجتماعی، و سوانجام، وبر سیستم‌های اقتدار را مهم‌ترین مساله‌ی واقعی برشمرد. بنابراین اگرچه به لحاظ تفاوت پارادایم مکتبی، هر کدام در یکی از سه پارادایم انسجام‌گرایی، تضادگرایی و تفسیرگرایی جای می‌گیرند، اما تمامی آن‌ها، موضوع تحلیل خود را تحلیل سیستم و با رهیافتی کلان دنبال کردند، برخلاف بسیاری از نظریه‌پردازان دوران مدرنیته‌ی درگذران که رویکرد یا رهیافت مطالعاتی و پژوهشی خرد و میانی را با اقبال بیشتری مرور و تجربه نمودند، و گاه و برخی، آن‌را بیش‌تر نیز می‌پسندیدند. چگونگی این فرایند را من در جایی دیگر گسترده‌تر دنبال کرده‌ام.^۱

سرانجام، ویژگی چهارم به این نکته اشاره دارد که بنا بر قواعد جامعه‌شناسی معرفت، انتخاب تحلیل کلان سیستم توسط بیان‌گزاران جامعه‌شناسی، نه قاعده‌ای گوهرین، که ضرورتی تاریخی و معرفت‌شناختی است، و بایستی نوآموزان از خلط قواعد گوهرین جامعه‌شناسی و ضرورت‌های تاریخی و معرفت‌شناختی سخت بپرهیزند.

این کتاب، جلد دوم از «مجموعه‌ی بازشناسی تحلیلی نظریه در دوران مدرن»، و جلد ششم از مجموعه‌ی تخیل جامعه‌شناختی در بستر تاریخ جامعه‌شناسی» است، که به دوران مدرنیته‌ی میانی می‌پردازد. زحمت چاپ و نشر این کتاب را جناب آقای مهدی علمی، مدیر محترم نشر علم پذیرفته‌اند، که از علاقه و صمیمیت ایشان برای انجام این کار، بسیار سپاسگزارم.

ح. آ. تنهایی

کرج، پاییز ۱۳۹۰

hatanhai@yahoo.com

hatanhai.blogfa.com

۱ تنهایی، جامعه‌شناسی معرفت و معرفت‌شناسی نظریه، ۱۳۹۱، و نیز تنهایی، ضرورت شناسی تاریخی معرفت‌شناسی نظریه‌ی سیستم و خرد و راهبردهای خرد و کلان...، فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی، دانشگاه آشتیان، بهار ۱۳۹۰ نیز نک: hatanhai.blogfa.com

فهرست

صفحه	عنوان
۹	پاره یکم: نظریه‌های کلاسیک
۱۱	فصل یکم: مدرنیته میانی و پیش‌پردازان تاثیرگذار
۳۹	فصل دوم: آگوست کنت
۹۳	فصل سوم: هربرت اسپنسر
۱۳۷	فصل چهارم: چارلز هرین کولی
۱۶۱	پاره دوم: نظریه‌های بنیانگذاران آغازین
۱۶۵	فصل پنجم: کارل مارکس
۲۵۱	فصل ششم: امیل دورکheim
۳۱۱	فصل هفتم: جرج سیمل
۳۴۷	فصل هشتم: مکس وبر
۴۳۷	پیوستارها
۴۳۹	هربرت مارتینو
۴۴۹	کتابنامه فارسی
۴۵۵	کتابنامه لاتین
۴۶۳	فهرست نمایه‌ها
۴۶۵	نام‌نامه
۴۶۷	موضوع‌نامه